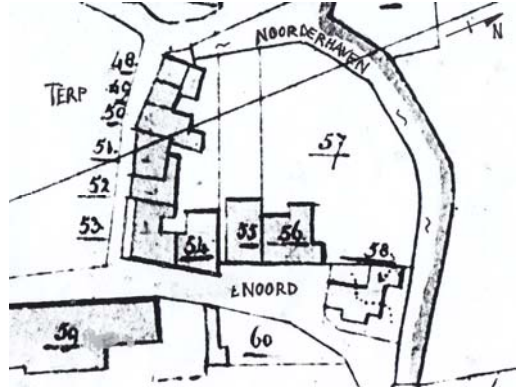

Op de noordwest- en noordzijde van 't Noord in Wommels (1622-1832)

Jelle Miedema

Na mijn vorige bijdrage over de herberg 'De Witte Swaen', tot in de tweede helft van de 17^e eeuw gelegen op de westzijde van perceel 57 op de kadasterkaart van 1832 (zie bijgaand kaartje), gaat deze bijdrage over twee huizen op de noordwestzijde en een huis op de noordzijde van 't Noord. Het betreft de nrs. 56 en 58 op de kaart van 1832 en een huis gelegen tussen nr. 56 en de voornoemde herberg. Ik begin met die tussenwoning.

Uitsnede kadasterkaart Wommels 1822/1832

Een tussenwoning

(onder voorbehoud)

1622: Rijuerdt Douwes cum uxore (**Thiaal Jochums**) zijn 'naestgehuijst' de enige naastlegers ten noorden van de bakkerij (nr. 55) in 't Noord.

Aanvulling, toelichting:

- *Voorbehoud*: Nemen we het woord 'naestgehuijst' letterlijk, dan stond bovenbedoeld huis in 1622 in het Noord direct aan de noordzijde van de bakkerij (no. 55 op het kaartje). Maar 'naestgehuijst' kan ook betrekking hebben op het erf achter die bakkerij. En omdat dat erf in 1622 nog niet doorliep tot westwaarts de zuidelijke aftakking van de Noorderhaven – lees: tot langs de herberg De Witte Swaen –, kan betreffend huis van Rijuerdt Douwes c.u. in 1622 ook een huis direct ten oosten van die herberg zijn geweest. Dat wil zeggen, na 1622 wordt Riuerdt Douwes nog vermeld als eigenaar van betreffende herberg (zie eerdere bijdragen) en dus kan het hier in 1622 gaan om een huis van of bij die herberg.
- 1625-1629: Rijuerdt Douwes en Tijaal Jochum e.l. te Wommels zijn in 1625 'wt crachte van zekere obligatie in dato 6 junij 1611' 50 gg. schuldig aan het sterfhuis van Simcke Simckes en Hijlck Broers (inv. 26, fol. 109 e.v.); 1628 Riuerdt Douwes te Wommels is 20 carg. en 19 st. schuldig aan Meijnert Obbes burger en 'syden cramer' te Bolsward (inv. 46, fol. 9v); 1629 (1624): Riuerdt Douwes' schuld van 42 carg. aan Agge Jouckes te Folsbare wordt overgenomen door mederechter Tiete Meijnses (Meijlema), (inv. 59, fol. 4; zie een eerdere bijdrage op deze website).

1638, 1643: Pieter Roodmers (x **Geert Jans**) is noordoostelijke naastleger van de herberg (intussen van executeur Sacharias Ewouts; inv. 46, fol. 288, resp. inv. 60, fol. -/dd. 11 mei 1643; zie vorige bijdrage). Al in 1606 woont een Pieter Roodmers in Wommels (inv. 11, fol. 146v).

Aanvulling, toelichting:

- 1619: Pieter/Peter Roodmers (ook Redmers) te Wommels is schuldig 'van 5 anderhalve broden' 1 gg. 13 st. en 12 penningen aan het sterfhuis van bakker Lijcke Sibes (inv. 15, fol. 154).
- 1622: Peter Roodmers ontvangt van de erven van Sijbrens Andriesz 1 gg. en 12 stuivers 'ter cause van turff ende verdiende loon voor het sterffhuijs' (inv. 25, fol. 348).
- 1623: Peter Roodmers cum uxore zijn 100 gg. en 12 gg. rente vanaf 3.1.1621 schuldig aan de erven van Sijbren Andriesz (inv. 24, fol. 440).
- 1625: Pijtter Roodmers te Wommels is 4 gg. en 9 st. schuldig aan het sterfhuis van bakker Agge Jenckes (inv. 26, fol. 129 dd. 21.2.1625).
- 1631: Piter Roodmers en Geert Jans e.l. te Wommels zijn voor geleend geld 30 gg. schuldig aan Gosse Watzes Heringa en Ancke Franses Bockama, e.l. aldaar. Als onderpand dient hun huis te Wommels in de bureen door hen bewoond (inv. 59, fol. 85v).

- 1637: Pijtter Roodmers te Wommels is 'te rest van een koe over lange onfangen' 26 gg. schuldig aan het sterfhuis van Broer Gosses en Jets Jelles Kingma (inv. 27, fol. 513).¹

1652: Geert Pijtters (lees: **Geertie Jans wed. Pieter Roodmers**) en Douwe Riuerdts (volgt) zijn oostelijke naastlegers van de herberg aan de Noorderhaven (inv. 29, fol.-/dd. 29.9.1652).

1663: Douwe Riuerdts, dorp- of dorpsrechter, protesteert tegen de verkoop van een huis en steed. Hij vindt dat hem 'een aangebouwde staket te na geseten is' (inv. 47, fol. 179; tekst rand-schrift), (zie ook hierna bij 1665).

Naastlegers: Hans Hendrick Baur W (zie vorige bijdrage), Douwe Riuerdts O.

Verkoper: **Geert (Jans) wed. Pijter Roodmers**.

Beoogde kopers: **Mintse Jetses en Inske Ippes**, e.l. te Wommels.

Koopsom: 340 gg. en twee zilveren ducats.

Aanvulling, toelichting:

- In 1663 heeft Hans Hendrick Baur, eerder pachter van de nieuwe herberg 'Het Wapen van Hennaerdaerdeel' bij de brug, de oude herberg De Witte Swaen aan de Noorderhaven overgenomen van de crediteuren van de vorige eigenaars (inv. 47, fol. 181; zie eerdere bijdragen).

- 1662: Minse Jetses van Wirdum tr. Wommels 12.10.1662 Ynsck Ipes/Epes van Oosterend. Op 26 okt. 1662 laat Minse Jetses in de gemeente Wommels-Hidaard een dochtertje Tietske/Tjitske dopen.

- De koop is kennelijk niet doorgedaan, want twee jaar later wordt het huis door Geert Jans weduwe Pijter/Pieter Roodmers opnieuw en voor dezelfde prijs verkocht (volgt).

1665: Een 'huijs en steed (...) ende toebehooren' (inv. 47, 187v).

Naastleger: Hans Hendrick Baur 'oud-executeur' W, de opvaart N, Douwe Riuerdts 'dorprechter' O, (niet vermeld) Z.

Verkoper: **Geert Pijter Roodmers weduwe**.

Koper: **Antie Johannes weduwe** te Wommels.

Koopsom: 340 gg. en twee zilveren ducats.

1707, 1723, 1741, 1799, 1803: 1832: Het volgende huis, gelegen op de noordwestzijde van 't Noord, heeft in de jaren 1707-1803 als naastleger ten noorden *en westen* de Noorderhaven en in 1832 een grote boomgaard (volgt).

Aanvulling, toelichting:

- Deze Antie wed. van Johannes is mogelijk Antke Clases van Wommels gehuwd (3° procl. HEN 4 mei 1606) met Johannes Lieuwes van Buitenpost.

- Over dit huis heb ik (nog) geen nadere gegevens gevonden. Mogelijk werd het tegelijk met de westwaarts gelegen herberg tussen 1666 en 1707 afgebroken (volgt). Pas tegen het eind van de achttiende eeuw is in akten weer sprake van een woning achter het huis op de noordwestzijde van het Noord.

Het woonhuis op de noordwestzijde van het Noord

1652: Naast Geert Pijtters (zie boven) is **Douwe Riuerdts** oostelijke naastlegers van de herberg aan de Noorderhaven (inv. 29, fol.-/dd. 29.9.1652).

Aanvulling, toelichting:

- 1620: Douwe Riuerdts wordt door zijn huwelijk (ca. 1620) met Jets Jans herbergier van de herberg aan de Terp; 1622: Douwe Riuerdts cum uxore 'met vrouw' (d.i. Jets Jans, in 1618 wed. Take Douwes) is zuidelijke naastleger van de bakkerij cum annexis in het Noord (nr. 55), (zie eerdere bijdragen).

- Aanvulling op een eerdere bijdrage: In 1631 kopen Douwe Riuerdts herbergier te Wommels en zijn vrouw Jetske Jans een huis midden op de noordzijde van de Terp (inv. 46, fol. 47v). In 1637 verkopen ze dat huis aan chirurgijn mr. Hendrick Dirx en diens vrouw Trijntje Siuerdts, die het in 1641 weer verkopen (inv. 46, fol. 305).

---

¹ De latere Kingma's in Wommels stammen af van dit echtpaar, eigenerfde boeren op Hondsbod in de Súdhoeke onder Wommels. De naam Kingma werd nadien diverse keren in vrouwelijke lijn doorgegeven.

Het huis op het noordwesten van t' Noord, afgebroken in 1969 (perceel kadaster nr. 56 in 1832; bron: fotoalbum w. Freerk Atzes van der Bos).

- 1632: Douwe Rijuerdts en Jetschke Jans, e.l. herbergiers te Wommels, verkopen voor 1400 gg. hun herberg aan de noordoostzijde van de Terp aan Nanne Claesz en Aeltie Sipckes, e.l. 'tot Rien in den dorpe Lutkewierum'; 1634 (1632): Heercke Wijbrens en Doetie Annes e.l. te Wommels laten weten dat ze 900 gg. schuldig zijn aan Douwe Rijurds en Jetske Jans e.l. te Wommels voor de koop van de herberg aan de Noorderhaven (zie eerder bijdragen).
- 1634-1639: De curator van de erfgenamen van w. Anne Jeltis, oud-executeur in leven gewoond hebbende op de prebendeplaats ten oosten van 't Noord (volgt t.z.t.), heeft van Douwe Rijuerdts cum uxore ontvangen: (i) 834 gg. 'wt d'eerste en de gerede termijn der huisinge ende ontruiming cum annexis', plus 166 gg. voor vier jaar rente tot mei 1639, (ii) 25 gg. plus 3 gg. rente over '[eerste] termijn Meije 1636 verschenen', (iii) 300 gg. en 15 gg. rente voor 'meije 1637, 1638 en 1639 telckens tot betalinge van verschenen termijnen ontfangen'. Ook is sprake van 'te goede de termijnen meije 1640 en 1641 te verschijnen telckens tot 100 gg. en meije 1642 te verschijnen 50 gg.' (inv. 27, fol. 674, actum juni 1639).
- 1635-1641: Op 6 feb. 1635 legt Aucke Jeltis de Jonge, oom van en curator over de kinderen van Anne Jeltis bij diens 'voorwijff Antie Jans', in de 'waerkamer' te Wommels verantwoording af van zijn administratie. Onder de inkomsten vinden we o.a.: 'de huisjinge ende hoijbergh staende [tot] Wommels t'sampt d'hovinge ende plantagie cum annexis daer toe en aen behorende met d'ontruiming ende gebrueckma van vijftich pondematen praebende leens landen gerekent vercofft te zijn aen Douue Riuerdts ende Jetsch [Jans] dr echteluiden voor twe duisent ende vijff honderdt goud gulden af [te] betaelen op termijnen als 1200 ggl 1^e Maije 1635 (...) ende voorts jaers twe hondert ggl tot de volle betalinge' (inv. 27, fol. 163v; curs JM).
- 1639: Douwe Riuerdts is 'dorprechter' en 'collecteur' te Wommels (inv.27, fol. 708 dd. 2.12.1639).
- 1640: Douwe Ruirds is huurder van prebendelanden gelegen ten noordoosten van het dorp (stemkohier nr. 29; de prebendelanden dienden voor de Reformatie van 1580 voor het onderhoud van de prebendaris, een van de drie pastoors van Wommels).
- 1657: Douwe Ruirds dorpsrechter te Wommels en zijn vrouw en Jetske Jans hebben een schuld van 100 gg. aan dorpsgenoot Wijbe Sijrcx Meijlema (inv. 61, fol. 186).

1663, 1665: In 1663 is dorpsrechter **Douwe Riuerdts** bewoner of eigenaar van het hier behandelde huis; in 1665 wordt hij vermeld als oostelijke naastleger van de eerder in deze bijdrage behandelde tussenwoning.

Aanvulling, toelichting:

- 1664: Douwe Riuertds, dorpsrechter te Wommels, treedt op als curator over de kinderen van w. Rommert Rijloffs bij 1^e Tied Clases en 2^e Syts Lolckes (inv. 47, fol. 182v).
- 1665: Douwe Riuertds dorpsrechter te Wommels 'verlaet ten profijte vande Ed. heer Jr. Oeno van Grovestins Grijtman over Hennaarderadeel alsodanig negen pond^m lants als hy verleden jare van syn Ed. in huiringe heeft gehad versoekende nochtans naeste [volgende] huirman te wesen' (inv. 47, fol. 34).
- In 1665 doet Hoyte Andrijsz een bod op een huis waar 'Douwe Riuertds in woont'. Echter, door tekstverlies is niet duidelijk in welk dorp dat huis stond. In de akte worden verder genoemd een Juw Reijloffs en Andrijs Hoytes, beiden wonend of belang hebbend bij een huis in Rien (inv. 47, fol. 197, 198v, 214v).
- 1666: 'W[ilhelmus] Gerardi wegens den heere Jr. Oene van Grovestins Grietman over Hennaarderadeel protesteert de effectu vande opgevinge des camers aen Douwe Riuertds tot Wommels gedaen omme aldaer den weer niet langer te holden' (inv. 47, fol. 42). Kennelijk had dorpsrechter Douwe Riuertds tot in 1666 beschikking over een 'waercamer' (rechtzaal) en waarschijnlijk betreft dat een zaal in de herberg aan de noorderhaven (een 'waercamer' werd namelijk eerder voor executeur Anne Jelttes onderhouden door de toenmalige herbergier Nanne Claesz).
- 1657, 1669: In 1657 is Douwe Riuertds 'met de vrouw' lidmaat van de kerkelijke gemeente Wommels-Hidaard. Hij overleed op 25 juni 1669; zij vertrok naar elders (lidmatenboek Wo-Hi). Van Douwe Riuertds en Jetske Jans zijn geen kinderen bekend.

1674: Cornelis Suerds is *als bewoner* westelijke naastleger het huis op de noordzijde van het Noord (nr. 58 op de kaart van 1832; volgt t.z.t.).

Aanvulling, toelichting:

- Niet wordt vermeld wie de eigenaar is van het huis (zie verder bij 1707). Ik sluit niet uit dat die eigenaar of eigenaren de erfgenamen van eerdergenoemde Jetske Jans weduwe Douwe Riuertds zijn geweest.
- Omdat gelet op tijd en plaats tot dusver slechts één persoon met de naam Cornelis Suerds is gevonden, kan hij de zoon zijn van Suerdt Cornelis en Geertie Meynerts in /voor 1648 e.l. huislieden op Westerlittens stem 26 onder Wommels. In 1648 is die Cornelis Sjoerds in zijn 18e jaar. Zijn moeder was eerder gehuwd met Jan Wybes (inv. 29, fol. 1; Van der Meer 2004:210).² Op 11.12. 1653 doet Cornelis Sjoerds belijdenis in de kerkelijke gemeente Wommels-Hidaard, in 1657 is hij lidmaat 'met zijn vrouw'.
- 1665: Cornelis Suerds te Wommels treedt op als getuige (inv. 47, fol. 39, rechtstag dd. 14.6.1665).
- 1672: Cornelis Suerds moet voor landhuur 315 gg. betalen aan Jr. Sixtus van Eminga (inv. 47, fol. 115v, 118 en 118v).

(nr. 56 op de kaart van 1832)

1707: Een 'heerlijcke huisinge hovinge & stede cum annexis, bestaende in drie onder kamers, een bovcamer met de solder En een buitenhuis staende in den dorpe Wommels bij de Noorderpoort aan de westzijde aldaer Soo er grondpacht off ander last op is, sal comen tot laste en blijven der koper', met de resterende huurjaren inclusief 'de gebrueckma en de huier welke volgens Anne Jelmerts aengevinghe te rest' is voor de koper (inv. 49, fol. 89v).

Naastlegers: De haven achter ten W en nog ten N, de 'doorreed of straet' O, het huis van Leuts Annes (nu te Heeg) door Aene Wabes bewoond Z.

Bewoners en gebruikers: **Gerben Ages, Frans Martens en Antje Rijkles.**

Verkoper: **Hinne/Henne Jelttes** 'huisman' of boer te Oosterlittens, als gelastigde van **de gezamenlijke eigenaren van het verhuurde.**

Koper: **Arjen Nauta**, executeur van Hennaarderadeel (x **Hester Lucia Pieters**).

Koopsom: 390 carg., te betalen in drie gelijke termijnen 1^e mei 1707, 1708 en 1709.

Aanvulling, toelichting:

- Opnieuw wordt de eigenaar niet vermeld. Wel is nu sprake van 'gezamenlijke eigenaren', wat duidt op onverdeeld bezit.

---

² De kinderen van Geertje Meijnerts bij Jan Wijbes zijn in 1648: 1. Wybe (overleden; met een zootje Wybe), 2. Hiltje oud 38 j. (x Epe Aernts Reen, e.l. te Wommels), 3. Meynert oud 32 j. te Tzum, 4. Jacob oud 29 te Nijland, 5. Freerck oud 27 j. te Wommels en 6. Jantien oud 25 j.

- Over (deze?) Hinne Jeltens van Oosterlittens is tot dusver alleen bekend dat hij op 8.8.1706 te Oosterlittens een kind (N.N.) laat dopen.³
- 'Arjen Willems' van Leeuwarden, 'smalschipper' afkomstig van het Vliet, tr. aldaar 28.2.1697 'Hester Luci Pyters' van Leeuwarden.
- 1705: Frans van Aalst is in 1705 oud-executeur (inv. 3, fol. 119v) en Arjen Nauta wordt dan vermeld als de nieuwe executeur (inv. 4, fol. 102 dd. 5.8.1705).
- 1709: Executeur Arjen Nauta protesteert contra Wopke IJges wed. Marten Jenties (Blinxma) om op 12.5.1710 'in vrijdom te ontfangen sodanige huisinge, hovinge cum annexis als de interdicent [eiser] van de interdicerde in huiringe heeft gehad' (inv. 4, fol. 221).
- 1715: Arjen Nauta executeur contra Haentie Taekes en Swob Sinnes e.l. te Wommels (inv. 16, fol. 54v).
- Gerben Ages van Wommels ondertr. Wo 26.2.1702 Jancke Pijtters van Wommels; Frans Martens van Wommels tr. Wo 15.1.1703 Antie Jaspers van Wommels; Antje Rijkles: lid 1706 wed., lid 1721 wed. (lidm. Wo-Hi). Zij was als weduwe mogelijk genoemd naar haar man (vergelijk: Ryckele Oetzes x Antie Douwes van Augustinusga 25 juli 1686; lidm. Wo-Hi). Antje Rijkles woonde later in het diaconiehuis direct ten noorden van de Terp (nr. 51).
- 1722 (11 mei): Hester Pijtters wed. Arjen Nauta in leven executeur van Hennaarderadeel, bekend 68 carg., 7 strs en 4 penn. schuldig te zijn aan vroedsman Pijtters Bolties (te Bolsward) 'ter sake kleedbare waren so nu en dan tot mijn goed genoeg ontvangen' (inv. 66, fol. 16).

1723a (jan/feb): Te koop 'vijf seste parten van de geregte helfte van sekere huijsinge, hovinge, bomen en plantagie cum annexis', vrij van grondpacht, per 12 mei 1723 vrij van huur, maar de 'staande en leggende heert ijser in de voorkamer moet word gereserveert', welke vervolgens sullen worden weggenomen' (inv. 50, fol. 11v).

Naastlegers: De 'so genaamde noorder haven' W en N, de reed O, Ane Wabes Z.

Bewoner: **De verkoper cum libertis**, met haar (minderjarige) kinderen.

Verkoper: **Hester Lucia Pijters Nauta, wed. executeur Arjen Nauta.**

Koper: **Hette Hetteema.**

Koopsom: 201 gg. met een zilveren ducaton.

1723b: Een 7/12 gedeelte van een 'huisinge en hovinge cum annexis, waarvan de koper al voor 5/12 eigenaar is (inv. 50, fol. 14).

Naastlegers: de 'so genaamde Noorder haven' W en N, de reed O en Aene Wijbes Z.

Bewoner: **De verkoopster.**

Verkopers: **Hester Lucia Nauta** voor 6/12 en **Pijtter Nauta** voor 1/12.

Koper: **Hette Hetteema.**

Koopprijs voor het hele huis: 201 gg. en een zilveren ducaton.

Aanvulling, toelichting:

- De verkoopster is moeder van en voogdes over haar (jongste) vijf kinderen Jacobus, Elske, Durk, Willem en R[in]tske Arjens Nauta.
- Pyter Arjens Nauta van Wommels tr. 1° Wo 9.4.1719 Geertje Sybes van Weijdum. Hij was schoolmeester en tr. 2° te Waaxens op 9.12.1731 Willemeke Sierks van Wommels.
- Willem Arjens Nauta van Wommels tr. 1° Wo 18.6.1747 Grietje Tjeerds Kingma van Wommels en 2° Wo 24.6.1759 Sibbeltje Doekes van Wommels.
- Koper Hette Hetteema is vermoedelijk Hette Hettes (III), geb. 16.3.1690 als jongste kind Hette Hettes (II) x Geertje Mathijssen. Bij de geboorte van Hette Hettes III is de vader namelijk ontvanger.⁴

1731, 1740: Symen Romkes (x Fokel Hettes) is zuidelijke én noordelijke naastleger van de bakkerij, respectievelijk **Symen Romkes' wed.** is noordelijke naastleger van de bakkerij.

1741: Een 'gerechte derde deel van een huizinge, hovinge en schuure', vrij van grondpacht, bewoond door Dirk Zijlstra en Harke Aukes 'na welkers huur conditien de koopers zich zullen moeten reguleeren'; de kopers bezitten al 2/3 deel (inv. 50, fol. 166v).

³ Vergelijk: In 1714 is een Hinne Jeltens broodbakker te Oosterwierum en in 1724 is Wierd (Ages) Wiarda schoolmeester en organist te *Oosterlittens* curator ad actum over Jelte Hennes onder 't behoor van Leeuwarden, gesterkt met zijn vader en verzoeker Hinne Jeltens mr. bakker te Oosterwierum (BAA auth. 21.7.1724).

⁴ Hette Hettes (II) is de in 1640 gedoopte zoon van Hette Hettes (I) en Fooockle Duckles, e.l. te Oosterend.

Naastlegers: De haven W en N, de 'gemeene reed of straat' O, Aate Yntes Z.

Bewoners: **Dirk Zijlstra** en **Harke Aukes**.

Verkoper: **Fokel Hettes wed. Sijmen Romckes** te Wommels.

Kopers: **Akke (Aaghtie) Hettes wed. Hotse Doeckes** te Wommels voor de ene helft en **Hette en Jan Matijssen** voor de andere helft.

Koopsom: 225 cargld.

Aanvulling, toelichting:

- Dirk Sijlstra/Zijlstra is in 1749 'convoymeester der bedelaars'; gezin: 2; aanslag: 12-13-0 (QK 179).
- Harke Aukes van Wommels tr. Wo 3.12.1713 Ytie Jetzes van Wommels. In 1749 is Harke Aukes boer ('wel in staat'; gezin: 4; aanslag 43-17-0; QK 1749).
- Fokel Hettes, ged. 22.11.1674, dochter van Hette Hettes x Geertie Mathijssen, ondertr. Wo 21.2.1698 Siemen Romkes van Boksum, hij met attestatie. Hun dochter Pierke, ged. Wo 29.9.1700, tr. Workum 29.7.1724 Tjamke Olingius, ged. Workum 21.4.1722. Zij zijn de ouders van Hette Olingius (volgt).
- Aeghtie Hettes ged. Oosterend 3.12.1665, dr.v. Hette Hettes en Geertie Mathijssen, tr. Wo 6.10.1687 Hotse Doeckes van Wommels.
- Mathijs/Mattheus Hettes, ged. Wommels 26.2.1671, ondertr. Wo 21.1.1697 Pijtrick Andrijsdr van Franeker, zij met attestatie. Kinderen:
  1. Jan Mathijsz, ged. Franeker 7.3.1702, vermoedelijk jong overl., de vader huisman onder de klokslag van Franeker,
  2. Jan Mathijsz, ged. Tzum 10.3.1709, zn.v. Mattijs Hettes en Pyttrick Andries,
  3. Hette Mathijsz, ged. Franeker 7.2.1699, zn.v. Mathijs Hettes, huisman onder de klokslag van Franeker, tr. (bij huwelijk van Wommels) Lutkewierum 14.5.1724 Aaltje Arjens van Lutkewierum. In 1735 en 1738 zijn molenaar Albert Geerts en zijn vrouw Ijmcke Everts te Wommels voor geleend geld 100 carg. schuldig aan o.a. boer Hette Matijssen, diaken te Wommels (inv. 66, fol. 153).Het mag duidelijk zijn dat de in akte vermelde Fokel Hettes, Akke/Aaghtie Hettes en de kinderen van Mathijs Hettes elk voor 1/3 de erfgenamen zijn van eerder vermelde Hette Hettes (III).

1764: Fokel Hettes' dochter Pierke (x Tjamme Olingius) daagt haar zoon **Hette Olingius** voor de rechter vanwege een geschil over de erfenis van ontvanger Hette Hettes en Geertje Mathijssen, de grootouders van Pierke en de overgrootouders van Hette (HvF 5.4.1764).⁵

1771, 1772: Hette Olingius is noordelijke naastleger van de bakkerij.

Aanvulling, toelichting:

- Hette Olingius van Wommels, ged. Workum 5.4.1730, tr. Wo 1^e 6.6.1756 Sieuke Jobs van Wommels; tr. 2^e Wo 9.11.1760 Trijntje Hania van Wommels (dochter van Tjebbe Teijes en Trijntje Pieters, hij was bakker aan de Kaatsebaan); tr. 3^e Wo 25.8.1765 Pijttje Sijbes Wessemius/Winsemius van Wommels (dochter van Sijbe Sijbrens en Claaske Ybs).

1797: Hette Oligius (lees: Hette Olingius' hovinge) is westelijk naastleger van het huis op het noorden van het Noord, nr. 58 op de kadasterkaart van 1832 (volgt t.z.t.).

1798, rechtdag 7 februari: IJtie Hettes Olingius gesterkt met haar vader contra IJmtie Gerrits gesterkt met haar vader 'om boete van viermaal vier en twintig ggls ter saake reale injurie de impetrante [eiseres] door *gedaagde* aangedaan, als hebbende de *gedaagde* de impetrante in de kerk op de grond gesmeten zoo dat haar arm bloede (inv. 7, fol. 168) en Hette Olingius als vader van en voogd over dochter IJttie te Wommels contra IJmtien Gerrits met haar vader om boete van vier maal dertig gg. 'tersaake gedaagde sich niet heeft ontsien des impetrants dogter met geweld de quitantie uit de hand te trekken en op de grond tew smeiten en wel in de kerk' (inv. 7, fol. 169).

Aanvulling, toelichting:

- Ytje Hettes Olingius, geb./ged Wommels 24.11/13.12.1778 als jongste dochter van Hette Olingius en Pijttje Sijbes, tr. Wo 22.3.1801 Douwe Dirks (Lubbronk) van Hennaard. In 1805 kopen Douwe Dirks

⁵ Gerrit Boeijinga, 2001, in: www.warkumserfskip@hetnet.nl 'Het drukkersgeslacht Olingius te Workum (1719-1804)', pp. 4/5).

Lubbronk en Ytje Hettes Olingius de herberg bij de brug (inv. 55, fol. 24 v), maar in 1809 verkopen ze die met verlies. Ze kopen dan een huis op het (Ald) Hiem van de Hijltje Gerrijts Hiemstra en diens vrouw - en Ytjes oudere zuster - Klaaske Hettes Olingius (inv. 56, fol. 431), (zie mijn eerdere bijdragen in *Klaaikluten*). Douwe Dirks Lubbronk is in 1813 'schippersgezel'.

1798: 'De Procureur Fiscaal S.G. Rolsma te Bolsward, zal op Maandagen den 29 October en 12 November 1798, by de Schryving en Finale Palmslag, telkens 's namiddags de Klok 2 uur, ten Huize van *F. Diepenbos* Castelein te Wommels, en den 2 November by de Verhoging 's namiddags de Klok 2 uur in de Roskam te Bolsward, publicq by Strykgeld praestenteeren te Verkoopen

I. Een braave en net betimmerde HUIZINGE, voorzien met drie royale Kamers, sampt groote Hovinge, voorzien met een menigte beste Appel- en Peereboomen cum annexis, staande en gelegen te Wommels.

II. Een welbetimmerde SCHUUR en STALLINGE cum annexis, STAANDE EN GELEGEN NAAST 'T VORIGE Percheel in de Gebuurte aldaar, worden de beide Percheelen by *Hette Olingius* als Eigenaar bewoond en gebruikt, en op den 12 May 1799 vry te aanvaarden' (adv. LC 20.10.1798).

1799: Een 'huisinge, schuure en groote hovinge cum annexis', vrij van floreen en grondpacht, 'met actien, Dorps en Deels lasten na uitwijssinge der register, servituten en gerechtigheden. Sambt onderhoudinge van stakettingen, vaarten, wegen, zetten, tillen en wat dies meer mag zijn zoo als van ouds' (inv. 54, fol. 151).

Naastlegers: De haven ten W en N, de 'gemene reed' O, Sjoerd Harings (Ruurda, bakker) Z.

Bewoners: **De verkoper.**

Verkoper: **Hette Olingius**, boer te Wommels.

Koper: **Aurelius de Gavere en Gerbrig Wopkes**, e.l. 'huislieden' te Oosterend.

Koopsom: 901 gg. en 7 strs., te betalen in twee termijnen.

Aanvulling, toelichting:

- 1800: Hette Olingius 'huisman onder Wommels' is overleden en laat o.a. na IJtje oud 22 jaar, die als curator krijgt Tjepke Lyclama à Nijeholt, koopman te Bolsward. Dat is op verzoek van de Raad der Gemeente Hennaarderadeel, 'daar de vader bij zijn dood zijn minderjarige dochter heeft nagelaten, zonder daarover te hebben gedisponeert' (auth. akte 566, dd. 28-04-1800).
- Aurelius Lambertus de Gavere van Oosterend tr. Oo 6.12.1789 Gerbrig Wopkes van Parrega. Voor en na 1799/1800 woonden zij te Oosterend. Hij was een zoon van Lammert/Lambertus de Gavere en Sybrig Haanties van Oosterend en een kleinzoon van Petrus de Gavere en Anne Horreus. Petrus de Gavere was predikant van Wons-Engwier en later Oosterend-Hennaard.

1801: De **erven De Gavere** zijn noordelijke naastleger van de bakker (inv. 54. fol. 216v).

Aanvulling, toelichting:

- Niet duidelijk is waarom hier van de *erven* de Gavere sprake is.

1803 (mei/juin): Een huis en hovinge cum annexis 'op het Noord', vrij van grondpacht, belast met huur tot mei 1814 'de welke bruikers tot mei 1804 nog competeren' (inv. 54, fol. 260v, respectievelijk inv. 56, fol. 12 [registratie koopbrieven]).

Naastlegers: De Noorderhaven W en N, erven Oepke Minnes Vellinga O, Anne Pieters Z.

Verkoper: **A. (Aurelius) de Gavere.**

Kopers: **Hijltje G. Hiemstra** mr. glasemaker en **Klaaske Olingius**, e.l. te Wommels.

Koopsom: 1100 carg.

Aanvulling, toelichting:

- Ulbe Noordenbos legt het niaar op deze koop (inv. 56, fol. 12), maar Aurelius de Gavere verklaart (dd. 11/16.9.1803) het huis c.a. aan het echtpaar Hiemstra-Olingius verkocht en overgedragen te hebben.

(speciekohier nr. 79, aantal schoorstenen: 1 à 2

1796: 'ledig, en wort gebruikt bij no. 71, de schoorsteen toegemaakt'.
1797: 'wort gebruikt bij no. 71 [= Taekle Gerrits], de schoorsteen toe'.
1798: H. Olingius.
1799: H. Olingius naar nr. 19, nu A. de Gavere hier boven (nr. 78), 'de schoorsteen op no. 78 aangegeven'.
1800: A. de Gavere naar Oosterend nr. 37, nu Okke IJpes 'vrijgesel geweest'.
1801-1802: Okke IJpes.
1803: Okke IJpes naar nr. 58, nu Hijltje Gerrits van nr. 58 'de schoorsteen toe'.
1804-1805: 'dezelve op n° 58 zijne Specien'.

Speciekohier nr. 78; schoorstenen 1 à 2.

1796: 'ledig, nu Eibert Gatses van n°. 86, is vrij van hoofdgeld'; schoorstenen: 1.
1797: 'Eibert Gasses is vrij van hoofdgeld en adsistent [politiedienaar] van dit district'; idem.
1798: 'Egbert Gatzes adsistent'; idem.
1799: 'Eibert Gadses adsistent na n° 70, nu A. de Gavere van Oosterend'; schoorstenen: 2.
1800: 'A. de Gavere vertrokken naar Oosterend N° 37, nu Jan Aleffs van N° 54 en IJdtie Tjepkes van N° 64: schoorstenen: 1.
1801: Jan Aleffs en Ytie Tjepkes; schoorstenen: 1.
1802: Jan Aleffs; Ytie Tjepkes vertrokken naar n° 35, nu Sijbren Jans; idem.
1803: 'Jan Aleffs vertrokken na Edens N° 9, nu Hijltje Gerrits van n° 58; Sijbren Jans is vertrokken na n° 56, nu Hijltje Gerrits hierboven'; schoorstenen: 2.
1804- 1805: Hijltje Gerrits; schoorstenen: 2.

Aanvulling, toelichting:

- De nummers 78 en 79 uit het speciekohier worden hier als één huis behandeld omdat a. nr. 78 in de akten niet als westelijke naastleger van nr. 79 wordt gepresenteerd, b. beide woningen twee keer dezelfde eigenaar hebben (A. de Gavere en Hijltje Gerrits [Hiemstra]) en c. de schoorsteen van nr. 79 in 1799 bij nr. 78 wordt aangegeven. Gezien de samenstelling van de bewoners, werden beide woningen dubbel bewoond. (Ter controle: bij speciekohier nr. 58 staat in 1803 'Hijltje Gereits is vertrokken na N° 78 en N° 79')
- 1801/1802: Okke Ypes, arbeider te Wommels 'requirant' of eiser contra Durk Johannes om boete en breuken van 2 x 24 carg. wegens mishandeling op 10.9.1801 (inv. 7, fol. 197).
- Eibert/Egbert Gatzes (Struiksma) van Wommels tr. 1^e Wo 1.6.1788 Pierkjen Hettes Olingius van Wommels (bel. 3.5.1789). Het echtpaar vertrekt naar Leeuwarden, maar woont later weer in Wommels. Egbert Gadses/Gatzes woont daar tot mei 1793 in 'een kamer in de buure'. Hij tr. 2^e Wo 20.2.1803 Apollonia Gerrijts Hiemstra van Wommels en tr. 3^e Wo 30.4.1809 Dieuwke Andries Tiemersma van Wommels. In 1803 moet Egbert Gadses te Wommels 7 gld. en 3 st. betalen voor geleverde winkelwaren aan Claas Eeltjes, koopman te Wommels (inv. 7, fol. 223). In 1827 is hij 58 jaar en wordt dan als aangever vermeld met het beroep van executeur en 'politie-dienaar'. Hij heeft op diverse plaatsen in Wommels gewoond.
- Jan Aleffs doet belijdenis op 17.4.1799. Hij werd geboren te Spannum op 18.9.1746 als zoon van Alef Jans Bontjema schipper (1738) en koopman (1743) te Spannum en van Hendrina Hesselius van Edens. Jan Aleffs woonde op diverse plaatsen in Wommels.
- 1814: Overleden Wommels 26.1.1814 in huis no. 5 Jan Aleffs Buntjema, oud 67 jaar en 3 maanden 'zijnde gehuwd' (zijn aangevers komen beiden uit Edens).
- 1824: Overleden Wommels 21.10.1824 in huis no. 11 Ytje Tjepkes Tjepkema, naaister, geboren en wonend te Wommels, ongehuwd, oud 59 jaar, dochter van Tjepke Jans Tjepkema en Geertje Gepkes.
- In 1803 doen Hieltje Gerrit en Klaaske Hettes Olingius ook een bod op een huis aan de oostzijde van het Noord, direct ten noorden van Sminiastate (nr. 59 op het kaartje; volgt t.z.t.). Niaarnemer is dan dr. Mesdag 'uit kragt van nalatenschap' voor vrouw Clara Tjallinga Aebinga van Humalda, gesterkt met haar man F.K. van Eijsinga, voorheen grietman van Doniawerstal. Clara Tjalinga Aebinga van Humalda was een broer van de volgende eigenaar.⁶

⁶ Grietman Jr. Idzert was een zoon van Binnert Aebinga van Humalda van Dronrijp en Catharina Johanna van Sminia van Wommels, op haar beurt een dochter van Idzert van Sminia, grietman van Hennaarderadeel (in 1706 benoemd) en van Edonia Thiallinga van Eijsinga.

(kadaster nr. 56 en 57)

1832 Een huis, erf en boomgaard, perceel nr. huis 56 en boomgaard 57, beide legger nr. 120, grootte 121 resp. 1150 m² (Van der Vaart en Talsma 1994).

Eigenaar: **Jr. Idzert Aebinga van Humalda**, staadsraad in buitengewone dienst.

Aanvulling, toelichting:

- Jr. Idzert Aebinga van Humalda tr. Dronrijp 14.4.1785 Isabella van Haarsma van Leeuwarden. Hij volgde in 1791 zijn overleden vader Binnert op als grietman van Hennaarderadeel. Hij was daar grietman in de jaren 1792-1795 en maire in de periode 1811-1813, om vervolgens gouverneur van Friesland te worden.

Links het huis op de noordwestzijde van het Noord, met voorheen aangebouwd aan de achter- of westzijde nog een ander huis; in het midden de ingang naar de 'Klompebuurt'; rechts de voormalige herberg, van na 1832, op de noordzijde van het Noord (foto uit: Bokma en Kuipers 1985:43).

Op de noordzijde van 't Noord

1674 (dec.): Een 'huijs ende steed' (inv. 47, fol. 248).

Naastlegers: 'Cornelis Siuerds bewoonde huijs' W, de opvaart N, 'Juw Lolles bewoonde plaetse' O.

Verkopers: **De kinderen ende erfgenamen van w. Antie Pijters.**

Koper: **Jetske Pieters** 'echte wijff van Wilhelmus Gerardi gesterckt metten selve haer man'.

Koopsom: 246 gg. en 12 st.

Aanvulling, toelichting:

- Antie Pijters overleden in/voor 1674 had kinderen dus zal zij wel getrouwd zijn geweest. Was zij gehuwd met een Pieter? Een Pieter Pieters van Wommels tr. Wo 28.8.1630 Antie Jacobs van Tzum. Over een Antie Pijters te Wommels is het volgende bekend: zij doet in 1629 belijdenis; is op 8.4.1638 als lidmaat afkomstig van Roordahuizum; doet belijdenis in 1663 en vertrekt daarna (lidmaten kerk Wommels-Hidaard).

Links de herberg op de noordzijde van 't Noord in het begin van de vorige eeuw (perceel kadaster nr. 58 in 1832; de foto is uit een album van w. Freerk van der Bos).

- Wilhelmus Gerardi, notaris, tr. 1° Gaatske Martens en tr. 2° Wommels 14.7.1674 Jetske Pieters van Wommels. De crediteuren (sic) van Wilhelmus Gerardi (en Jetske Pieters) verkopen in 1674 zijn huis aan de noordzijde van de Terp.
- Oostelijke naastleger Jou/Juw Lolles is in 1687 boer op de oude prebendeplaats. Hij laat dan de 'Heeren Kerck en Armevoogden' van Wommels weten de boerderij te zullen verlaten, mits hebbende het verschot [voorschot] tot seshondert guld in baaren gelde' (inv. 2, fol. 209v). In 1698 is hij niettemin nog steeds huurder van de prebendelanden (Stemkohier 29; volgt t.z.t.).

1765: De 'arme staat' van Wommels is eigenaar graven behorende bij: 'No. 77, een 'huis staande in 't Noord' (Grafboek Wommels 1765; graven rij 11 nrs 5 – 8).

Aanvulling, toelichting:

- Gegeven de verkopers van 1797 (volgt), neem ik aan dat het huis na Jetske Pieters in handen kwam van de armvoogden van Wommels. Voor de tussenliggende periode heb ik van dit huis geen kopers of verkopers kunnen vinden (voorbehoud: een aantal microfiches is vanwege destijds slordig fotografeerwerk helaas onleesbaar).

1797: Een 'huis cum annexis ten Noorden van Wommels', door de koper gehuurd voor 34 gulden tot mei 180, welke huur mei 1797 voor de verkoper is (inv. 54, fol. 65v).

Naastlegers: de Haven N, Hette Olingius O [= W].

Huurder: **De koper.**

Verkoper: **De armvoogden** van Wommels.

Koper: **Oepke Minnes Vellinga**, koopman te Wommels

Koopsom: 505 carg. en 40 penn.

Aanvulling, toelichting:

- Het is onduidelijk waarom Hette Olingius hier als oostelijke en niet (ook) als westelijke naastleger wordt opgevoerd. Het laatste was hij aanwijsbaar (zie boven), het eerste niet. Óf de schrijver is hier abuis, óf Hette Olingius bezat land oostwaarts aan de overzijde van de weg naar terp Walpert.

Specieboek nr. 67, aantal schoorstenen 1½ à 2½

1796-1800: Oepke Minnes (schoorstenen 2½).
1801: Oepke Minnes (2½), (met 1 paard).
1802: 'Oepke Minnes is dood nu de weduwe' (1½) 'een schoorsteen dicht gemetzeld'.
1803: 'Oepke Minnes weduwe kinderen' (1½).
1804-1805: 'Oepke Minnes kinderen' (1½).

Aanvulling, toelichting:

- Specieboek nr. 67 sluit weliswaar als nummer aan bij huizen op de westzijde van de Terp (zie eerdere bijdragen), maar gegeven de eigenaars-bewoners in de periode 1796-1805 kan ik dit huis niet anders dan hier plaatsen.
- Oepke Minnes van Oosterend tr. Edens 9.3.1777 Anna Jentjes Hesselius van Edens. Het echtpaar kreeg acht kinderen, waaronder Jentje (volgt).

1802: Anna Jentjes Hesselius, wed. Oepke Minnes Fellingina, koopman (inv. 54, fol. 237). Anna Hesselius hertrouwde in 1802 met Gabius Nauta en verhuisde toen naar het koopmanshuis op het midwesten de van de Terp (zie *Klaaikluten* 2011/2:24, 25).

(kadaster nr. 58)

1832: huis en erf (Van der Vaart en Talsma 1994: 53)

Aanvulling, toelichting: Perceel nr. **58**, legger nr. 254, grootte 250 m².

Eigenaar: **Jentje Oepkes Vellinga**, koopman.

Aanvulling, toelichting:

- Jentje Oepkes, geb./ged. Wommels 30.3./1.4.1787, zoon van Oepke Minnes Vellinga en Anna Jentjes Hesselius, tr. Wo. 17.5.1807 Gooitske Johannes (van der Meulen). Hij overleed te Wommels op 13 nov. 1841 in huis nr. 25; zij op 13.10. 1837 eveneens in huis nr. 25. Hij was huidekoper en looier (adv. LC 19.10.1819), een beroep waarmee de familienaam Fellingina of Vellinga wellicht verband houdt.

BIJLAGE: Van koopmanshuis (1841) tot herberg (1848)

Kadaster nr. 58

1841: Te koop: 'Eene zeer wel onderhoudene KOOPMANS HUIZING, met ERF, BLEEK en PAKHUIS daar naast, zeer geschikt tot uitoefening van onderscheidene Affaires, staande en gelegen aan de Noorderhaven te Wommels, de Huizing voor zien van 2 Kamers, met Kasten en Bedsteden, een KELDER, ruim VOORHUIS en ACHTERHUIS, en Zolder daarboven, KEUKEN, Regenwatersbak, Put en verdere gerijfelikheden, bekend bij het kadaster Gemeente Wommels, in sectie A, no. 58, voor eene inhoudsgrootte van 2 roede 50 el; den 12 Mei 1841 of vroeger te aanvaarden' (adv. LC 29.1.1841).

Gebouw nr. 43 en kadaster nr. 58

1846, 1848: Te koop 'Eene in het jaar 1845 geheel vernieuwde HUIZINGE en HERBERG, met STAL-LING, BLEEKVELD en ERF, PUT en REGENWATERSBAK, staande en gelegen aan den Rijdweg en het Water, in het Noordeinde onmiddellijk aan het Gebuurte van den dorpe Wommels, aldaar gemerkt onder de Gebouwen met no. 43 en in Kadaster sectie A, van de gemeente met no. 58, ter grootte van 2 roede en 50 el; waarin *sedert eenige jaren het bedrijf van Herbergier* met goed succes is uitgeoefend; thans nog bewoond en gebruikt door den mede-eigenaar *Ulbe Klazes Noordenbos*, doch door verandering van woonplaats den 20 Januarij 1847 voor den koper vrij te aanvaarden' (adv. LC 11.12.1846). In januari 1848 is nog steeds sprake van 'de Herberg van U.K. Noordenbos, te Wommels' (adv. LC 25.2.1848).

Aanvulling, toelichting:

- In 1842 woont in Wommels een kastelein U. Noordenbos (adv. LC 24.6.1842) en in 1846 de kastelein U.K. Noordenbos (adv. LC 13.2.1846). Het betreft hier de hierboven voor 1846 vermelde Ulbe Klazes.

Rechts de herberg op de Noordzijde van 't Noord, in het midden het Sminiahuis (ca. 1860) . Deel van een schilderij, rond 1985 in bezit van een familie in Arnhem (uit: Bokma en Kuipers 1985:39).

Van Noorderpoort en Noordeinde tot 't Noord

Wat de (prekadastrale) periode vóór 1832 betreft, is tot dusver de benaming 't Noord alleen aangetroffen in – niet de akten van het Nedergerecht, maar – het grafboek uit 1765. Na 1832 komt ook de aanduiding 'het Noordeinde' voor (Leeuwarder Courant 1846, zie boven), terwijl vóór 1832, in de genoemde akten bij de aanduiding van naastlegers, de omschrijving 'de [al]-gemeene reed of straat' veel wordt gebruikt. Echter, een uitzondering wordt daarop gemaakt in 1707. Er is dan sprake van 'de Noorderpoort' (inv. 49, fol. 89v). Dat '-poort' is opvallend, maar niet onlogisch. Destijds bestond de verbinding tussen de Terp en 't Noord uit een nauwe doorgang, met enerzijds de herberg op de noordoosthoek van de terp en anderzijds het pal daar tegenoverliggende secretaris- en latere grietmanshuis (ten noorden van het Sminiahuis, een situatie zoals nog te zien is op een tekening uit circa 1790; zie *Klaaikluten* 2005/ 3:3-10). Hoe fraai 'Noorderpoort' of 'Noordeinde' misschien ook klinkt, ook vóór 1765 zal in de volksmond de benaming 't Noord wel meer gangbaar zijn geweest.⁷

Grondgebied en grondpacht

Op welke plaats precies het 'tussenhuis' van deze bijdrage heeft gestaan valt moeilijk te zeggen. In 1638 en 1643 ligt het ten *noordoosten* en in 1652 ten *oosten* van de herberg aan de Noorderhaven. Duidelijk is wel dat dat huis in die jaren de herberg als westelijke naastleger en tegelijk het huis gelegen op het noordwesten van t Noord als oostelijke naastleger had. Genoemde herberg zal tussen 1677 en 1707 zijn afgebroken, want in 1707 heeft het tweede huis van deze bijdrage – het huis aan de noordwestzijde van 't Noord – als naastleger 'de haven

⁷ In 1623 komt ook de omschrijving 'op het noorden van de buiren' voor (inv. 25, fol. 477 en 479), maar daarmee wordt – zo is pas na uitwerking van en vergelijking met het hier gepresenteerde materiaal gebleken – een huis aan de noordzijde van de Terp bedoeld.

achter [zowel] ten Westen en nog ten Noorden'. Voor die afbraak pleiten ook andere gegevens. In 1663 en 1677 is de herberg belast met 1½ gg. (d.i. 3 x 14 stuivers) grondpacht, wat impliceert dat toen alle grond tussen de bakkerij-met-erf en de Noorderhaven onder de betreffende herberg viel (zie ook voorgaande bijdrage), terwijl in 1707 over het huis in het Noord wordt vermeld 'soo er grondpacht off ander last op is'. Het laatste maakt aannemelijk dat in 1707 nog niet vaststond wat er met de grond van de (intussen afgebroken) herberg moest gebeuren. Hierbij moet worden opgemerkt dat tot 1677 bij de herberg zowel een huis, loods als 'hovinge' behoorde en dat in 1707 sprake is van een 'hovinge' bij het huis op het noordwesten van 't Noord. Dat is ook het geval in 1723 en 1741. En ook in 1803 heeft het huis mét hovinge op de noordwestzijde van 't Noord de Noorderhaven als zowel noordelijke als westelijke naastleger.

Prebendelanden

In deze bijdrage zijn enkele nieuwe gegevens over herbergier, later dorpsrechter Douwe Riuers gepresenteerd; gegevens waarmee ik ben vooruitgelopen op een huis op prebendegrond ten oosten van het Noord. Betreffend huis, vrijwel zeker de oude prebendeboerderij, werd vóór Douwe Riuers bewoond door executeur Anne Jeltens (die het in 1619 had gekocht van Ferck Duedes, een andere oud-herbergier afkomstig van de westzijde van het Noord; zie eerdere bijdragen). Anne Jeltens kocht in 1619 een sate en land, waaraan de huur van 50 pm prebendeland was verbonden. Met Anne Jeltens hebben we al eerder kennis gemaakt. In 1622 is hij met een 'hoff' noordelijke naastleger van de 'ledige plaetse' oftewel de plaats waarop het eerdergenoemde secretaris- en grietmanshuis zou verschijnen (zie *Klaaikluten* 2005/ 3:6). In een volgende bijdrage hoop ik meer te kunnen melden over de eigenaars, bewoners en naastlegers van de prebendeplaats cum annexis.

Leiden, juni 2013